

Використання *технології медіаосвіти* як механізму захисту від фіктивно заданої в інтерпретації засобів масової комунікації мети професійної підготовки можна визначити несприйняттям цієї інформації як істини в кінцевій інстанції, вивчаючи альтернативні варіанти свого професійного майбутнього, висловлюючи обгрунтовані аргументи «за» та «проти».

Розглянуті нами педагогічні технології сприяють подоланню суперечності між прагненнями студентів до свободи вибору освітніх траєкторій і можливістю гарантовано-успішного оволодіння спеціальністю вчителя, виступають провідною мотиваційною силою у професійному становленні особистості, умовою соціальної безпеки і захищеності особистості студента, а також визначають основні орієнтації характеру майбутнього спеціаліста.

Андрій Цина

ДІЯЛЬНІСНО ОРІЄНТОВАНІ ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів, що реалізовані в освітній галузі «Технології» і відображені в результативних складових змісту базової і повної загальної середньої освіти [1]. Діяльнісний підхід спрямовує навчально-виховний процес на розвиток умінь і навичок особистості, застосування на практиці здобутих під час трудового навчання знань, успішну адаптацію учня в соціумі, професійну самореалізацію, формування здібностей до колективної діяльності та самоосвіти. Діяльнісний підхід створює умови для пошуку шляхів інтеграції особистості учня до соціокультурного та природного середовища. Розглянемо інноваційні педагогічні технології, спрямовані на створення навчального простору, сприятливого для задоволення фізичних, соціокультурних і пізнавальних потреб учнів.

Педагогічна технологія *диференціації та індивідуалізації навчання* ставить учня в центр технологічної освіти як індивідуума зі своїми специфічними освітніми здібностями і навчальними можливостями [2, 87–122]. Індивідуалізація технологічної освіти реалізує принцип індивідуального підходу до кожного учня при виборі завдань, змісту, методів і форм організації трудового навчання, враховуючи індивідуальні відмінності і здібності школярів. Диференціація навчання спрямована на навчання окремих груп школярів, сформованих за схожими індивідуальними здібностями і особливостями. Індивідуалізація навчання є освітньою метою, а диференціація виступає засобом індивідуалізації.

Розрізняють зовнішню і внутрішню диференціацію. Зовнішня диференціація забезпечується різними типами освітніх закладів, профільними класами здебільшого при профільному технологічному навчанні старшокласників. Внутрішня (рівнева) диференціація є основним способом індивідуалізації, коли клас учнів поділяється на окремі групи (за рівнем успішності, інтересами, здібностями, освітніми потребами і ін.) з різними

освітніми завданнями, змістом і організацією трудового навчання. Внутрішня диференціація забезпечує оптимальний темп навчання для груп учнів з різними рівнями навченості, наукованості, здібностей та інтересів. При цьому вчителем підбираються для учнів завдання різного рівня складності, надається індивідуальна допомога з поступовим нарощування рівня пізнавальної самостійності школярів.

Диференціація учнів за рівнем навченості передбачає визначення рівня трудової підготовленості школярів за показниками повноти, правильності, глибини, гнучкості набутих знань і вмінь. Навченість учнів може визначатися при виконанні трудових завдань чотирьох рівнів:

- 1-й рівень: учні здатні розпізнавати, розрізняти та класифікувати об'єкти і процеси трудового навчання;
- 2-й рівень: школярі виявляють здатність до застосування раніше набутих знань при виконанні завдань з неповними даними, на пояснення конструктивних особливостей будови та принципу дії технічних об'єктів, застосування набутих знань у типових ситуаціях;
- 3-й рівень: учні проявляють готовність до виконання нетипових трудових завдань із застосуванням евристичних нестандартних дій у нових для них ситуаціях;
- 4-й рівень: проблемні завдання з пошуком нових способів роботи, конструктивних рішень і інформації щодо цього з метою створення нових конструкцій, технологій, способів роботи засобами винахідницької та дослідницької навчально-трудової діяльності.

Рівень наукованості школярів характеризується швидкістю та легкістю засвоєння ними трудових знань і вмінь.

Педагогічні технології *інтерактивного навчання* забезпечують активну співучасть школярів у власному процесі пізнання, формують у них здатність до взаємодії чи діалогу в процесі трудового навчання [2, 157–179]. Інтерактивне навчання характеризується активною співпрацею школярів з усіма учасниками навчального процесу, використанням вчителем інтерактивних прийомів, які забезпечують між ними полілог. В таких умовах ученя перетворюється з об'єкта процесу пізнання на суб'єкта. Така активна участь в процесі пізнання потребує володіння учнем методами, за допомогою можна навчатись самому та навчати інших. Тому інтерактивне навчання потребує створення таких умов для його здійснення:

- перехід від авторитарного стилю спілкування вчителя з учнями до діалогічного і дискусійного, коли учні стають співавторами певної точки зору на явища, об'єкти і процеси в трудовому навчанні;
- створення вчителем ситуацій вибору та прийняття школярами рішень з декількох можливих варіантів;
- участь всіх без винятку учнів у вирішенні поставлених на уроці проблем шляхом полілогу між всіма учасниками навчального процесу;
- організація навчального процесу на засадах суб'єкт-суб'єктної дидактичної взаємодії вчителя і учнів як партнерів, де вчитель забезпечує підтримку, консультування і створює учням оптимальні умови для їхнього саморозвитку.

Серед інтерактивних технологій трудового навчання доступних для учнів 5-6 класів виділяють методи колективно-групового навчання «мікрофон», «незакінчені речення», «мозковий штурм» тощо. Саме колективне обговорення і висловлювання великої кількості думок суттєво активізує роботу школярів. Так, наприклад, використання інтерактивного методу «мікрофон» надає можливість кожному учневі висловити власну думку з обговорюваних питань, відповідаючи коротко за чергою на запитання.

Вибір учнями оптимальних варіантів конструкції об'єктів проектування найбільш доцільно можна здійснювати інтерактивним методом «мозковий штурм», за яким після постановки вчителем проблемного запитання учням пропонується висловити свої ідеї та пропозиції, які реєструються в порядку їх надходження без будь-яких коментарів та зауважень. Це забезпечує зростання рішучості школярів щодо власних висловлювань. Після отримання всіх можливих варіантів рішень проводиться експертиза запропонованих ідей та обирається найприйнятніший його варіант.

До інтерактивних технологій посильних для застосування на уроках трудового навчання учнями 7-9 класів відносяться методи кооперативного навчання: робота в парах, ротаційні трійки, «карусель» тощо.

Проведення інтерактивних вправ вимагає від вчителя чіткого формулювання завдань для учнів, підтримання зворотнього зв'язку зі школярами, надання необхідного часу на обмірковування завдань.

Педагогічна технологія *інтеграції навчального процесу* може розглядатися на рівнях європейської інтеграції технологічної освіти та на прикладному рівні. Європейська інтеграція спрямована на створення спільного освітнього простору, який будується за сучасними концепціями глобальної освіти, сприяючи гуманізації та демократизації технологічної освіти. Цей процес супроводжується системними змінами у трудовій підготовці – приведенням її до загальноприйнятих європейських вимог шляхом якісного вдосконалення ступеневих національних рамок кваліфікацій.

Особливістю сучасної технологічної освіти є діалектичне поєднання, з одного боку, глобального інтегративного процесу (регіональна, національна, міждержавна інтеграція та інтеграція у міжнародний освітній простір), а з другого – локальних процесів інтенсивного розвитку окремих закладів освіти, посилення їх автономії, збереження кращих освітніх традицій, підвищення якості й рівня освіти.

Якісні зміни на сучасному етапі інтеграційних процесів у трудовій підготовці нижчого порядку відбуваються на прикладному рівні забезпечення власного єдиного технологічного освітнього простору, який формують:

- цілеспрямоване дидактично обґрунтоване об'єднання навчальних предметів «Трудове навчання», «Креслення», «Технології», профільних навчальних предметів у самостійну освітню галузь «Технології», спрямовану на забезпечення цілісності, системності знань і вмінь [5];

- модернізація навчальних планів шляхом інтеграції невеликих за обсягом навчальних предметів в укрупнені, які зменшують кількість і частоту проведення поточного і підсумкового контролю, а отже, об'єктивно зумовлюють зменшення загального навчального навантаження на учня [3, 28];

– усвідомлення учнями знань, які виникають на стиках інтегрованих у навчальних предметах основ наук, що дозволяє виходити на системний рівень пізнання, бачити та використовувати механізми самоорганізації та саморозвитку техніко-технологічних явищ і процесів.

Педагогічні технології *колективного навчання на уроках* трудового навчання визначають перевагу спрямованості навчального процесу на формування в учнів потреби і вмінь передавати наявні знання своїм однокласникам. Орієнтація сильних учнів на передачу набутих профільних знань іншим школярам, дозволяє ефективно формувати впевненість в успіху навчально-трудової діяльності. Спостереження за іншими суб'єктами навчання, які успішно вибудовують свою трудову підготовку може ефективно здійснюватися за технологією колективного навчання О. Ярошенко [4]. Колективна форма організації трудового навчання сприяє підвищенню самооцінки, появи впевненості в собі у тих учнів, які готові і здатні пояснити навчальний матеріал іншим. «Груповий ефект» завдяки узгодженості спільної роботи школярів обумовлює зростання індивідуальних навчально-профільних можливостей кожного. Така колективна динаміка зростання усвідомлення навчальної самоефективності обумовлюється, за О. Ярошенко, закономірностями дидактичної дієвості малих груп:

- необхідністю психологічної сумісності учнів (стосунки взаєморозуміння і співпраці) у малій групі, яка формується поступово і, тому, склад створеної малої навчальної групи повинен бути незмінним упродовж достатньо тривалого часу;

- не менш як половину учнів у групі з вивчення трудового навчання повинні складати учні, які здатні до навчання на достатньому та високому рівні. Вони слугуватимуть взірцем для наслідування та викликатимуть впевненість в успішності спільного виконання навчально-трудових завдань у учнів, які поки що мають недостатній рівень успішності.

Навчальне спілкування школярів у малих групах справляє позитивний вплив на всіх її учасників: успішні учні закріплюють набуті знання і реалізують свою потребу у спілкуванні, визнанні, передаючи у мовній формі ці знання своїм товаришам по групі, а учні з невисоким рівнем навчальних досягнень позбавляються тривожності при необхідності звернутися по допомогу з незрозумілих питань, отримуючи її і оцінку своєї праці не від учителя, а від товаришів по групі. Налагодженість контактів міжособистісної взаємодії, об'єднаність зусиль навчально-трудової діяльності і бачення слабими учнями в особі сильних собі подібних сприяє усвідомленню ними освітньої самоефективності, своєї здатності до співпраці і самореалізації в навчальному колективі.

Багатовимірність процесу технологічної освіти полягає в застосуванні та апробації різних за концептуальною спрямованістю інноваційних педагогічних технологій. Завдання сучасної технологічної освіти полягає в розробці підходів до створення кожним конкретним учителем трудового навчання персоніфікованої (авторської) педагогічної технології, що складається з часткових технологій, які розчиняються в загальному освітньо-професійному просторі, підвищуючи його ефективність.

Список використаної літератури

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2/rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>.
2. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні : [навчально-методичний посібник] / За аг. Ред. О. М. Коберника, Г. В. Терещука. – Тернопіль–Умань : ТНПУ, 2007. – 208 с.
3. Коберник О. М. Модернізація підготовки майбутніх учителів трудового навчання / О. М. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – № 4. – С. 28-30.
4. Ярошенко О. Г. Проблеми групової навчальної діяльності школярів: дидактико-методичний аспект / О. Г. Ярошенко. – К. : Станіца, 1990. – 245 с.
5. Ящук С. М. Інтегровані курси в системі професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя освітньої галузі «Технологія» / С. М. Ящук // Наукові записки ТНПУ. Серія : «Педагогіка». – Тернопіль : ТНПУ, 2007. – № 8. – С. 44-48.

Іван Кравченко

ГРОМАДЯНСЬКЕ ВИХОВАННЯ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Процес розбудови й утвердження суверенної, правової, демократичної, соціально-орієнтованої держави органічно пов'язаний із становленням громадянського суспільства в Україні, що передбачає суттєву трансформацію світоглядних орієнтацій та самосвідомості народу [1, с.31].

Беручи до уваги події сьогодення, громадянське виховання майбутніх вчителів набуває особливого значення. Темі громадянського виховання були присвячено низку досліджень. Серед них статті методологічного характеру В.Г. Кременя, О.В. Сухомлинської, І.А. Зазюна, С.У. Гончаренка, Ю.І. Мальваного, видатні праці І.Д. Бега, А.М. Бойко.

Громадянське виховання у вищому педагогічному навчальному закладі, де здійснюється підготовка майбутніх вчителів базується на державній політиці в галузі освіти і виховання з урахуванням ідейного багатства українського народу, його національних та моральних цінностей, досягнень вітчизняної і світової педагогіки. Ефективність громадянського виховання значною мірою зумовлюється спрямованістю виховного процесу у виші, формами та методами його організації.

Важливе місце у громадянському вихованні посідає громадянська освіта – навчання спрямоване на формування знань про права й обов'язки людини. У процесі громадянського виховання освітня складова доповнюється вихованням в дусі громадянськості. Це поняття об'єднує в собі громадянську, політичну соціалізацію громадянина та його здатність долучати до цього процесу моральні цінності [3, с.3].

Виховання громадянина України, майбутнього вчителя покладається на виші педагогічні навчальні заклади. На нашу думку, вирішувати це завдання доцільно за наступними напрямками: